

לעצור את הטירוף

למה מה שקורה עכשיו בקהילה מסוימת צריך לעניין כל יהודי שאכפת לו

כל יהודי טוב מכיר את המשל על השוטה שקודח חור בתאו בספינה ואינו מבין בין מה רוצים מחייו. אבל לא רבים מכירים וריאציה פחות ידועה של המשל הזה, שהיא גם הרבה יותר מסוכנת. מדובר במקרה שבו שוטה קודח חור בתאו, ושאר הנוסעים רק מגחכים לעצמם ומסובבים אצבע למשיגינער. במשל המקורי הנוסעים רותחים וצועקים ולכן עוד יש להם סיכוי להינצל. בגירסה השנייה הם אולי נהנים מהמחזה, אבל בינתיים השוטה סוחב איתו לאבדון את כולם. עכשיו תגידו אתם מי המשוגע בסיפור.

כל אדם נורמלי צועק כשמישהו מנסה להטביע אותו. הדברים קצת פחות ברורים כשמנסים להטביע מישהו אחר (או שהאדם עוד לא קלט שמנסים להטביע אותו). אצל גויים אפשר למצוא קשת רחבה של תגובות שנעה בין התערבות תקיפה לבין התעלמות ואדישות. אצל יהודים, ברוך השם, יש תורה שקובעת מה צריך לעשות, והיא מתייחסת ברצינות רבה למקרים שבהם בגלל תופעה מסוימת, או בגלל אדם מסוים, נוצרים רעיונות שמסוכנים ליהדות. היא לא אומרת: יהיה בסדר, אלא תובעת מכל יהודי להתערב ולפעול.

כלפי מה הדברים אמורים? בקהילה חסידית ידועה מתנהל בתקופה האחרונה מאבק עקוב ומתיש. עד כאן אין זה בגדר חדשות, למעט העובדה שהמאבק הפעם לא על כספים ולא על מבנים ואפילו לא על כבוד, כי אם על עניינים שהם ציפור נפשו של כל יהודי.

המאבק הזה נתפס בטעות כמאבק פנימי שהוא עניינה של אותה קהילה בלבד. יש המגדילים לטעות וסבורים שמדובר במין 'מחלוקת' בין צדדים יריבים, זה אומר בכה וזה בכה והאמת תהא נעדרת. ויש גם טיפוסים כאלה, מחרחרי שלום למיניהם, שמשוכנעים שהמצווה הגדולה ביותר כרגע היא 'דיבוק חברים', 'להרגיע את הרוחות' ודיבורים יפים מן הסוג הזה.

ומה האמת? האמת היא שמי שעניינים לו בראשו, אף אם מעולם לא היה לו שיג ושיח עם החסידות המדוברת או אחד מאנשיה, אמור לזהות כאן גרעין של משהו בעייתי מאד שיש לו פוטנציאל להפוך לסכנה משמעותית - לא רק לאנשי החסידות האמורה, אלא גם להרבה אנשים במעגלים שכרגע הם רחוקים מאד.

ייתכן שלצופה מבחוץ לא נראה שאכן מדובר בסכנה כזו, ולכן חשוב להסביר.

למרות ההבדלים הברורים לכאורה בין קהילות שונות בעולם החרדי, בעצם לא מדובר בחומת-סין בלתי עבירה. אמנם די נדיר לשמוע על מקרים של חציית קווים בין חסידויות רגילות, אבל מקרים של הצטרפות לחסידות מסוימת, שהיא ממש במקרה גם החסידות

שעליה מדובר, לא נדירים כלל וכלל. בנוסף, וזה קורה כבר עכשיו, קשה למצוא משפחה בישראל, אפילו חילונית, שבמעגל הרחב שלה אין אף נציג של הקהילה הזו.

משמעות הדברים היא שההתרחשויות שם אמורות לעניין כל מי שמחר הבן או הבת שלו יכולים למצוא את עצמם נסחפים עם הרוח. ובעוד שלאנשים מבפנים יש כבר מספיק ידע והבנה כדי לזהות מי נגד מי, מצטרפים חדשים הם בדרך כלל הרבה יותר נלהבים, הרבה יותר תמימים והרבה יותר פגיעים. בפרט בעלי תשובה שהרקע התורני שלהם דל ומעולם לא הכין אותם להתמודדות עם דברים שנראים כמו תורה אבל הם לא.

•

החלטת האו"ם האחרונה הייתה שערורייתית, מוטה ואנטי-ישראלית כרגיל. כל זה לא הרגיז את הישראלים כמו הבגידה המחפירה של ידידתנו הגדולה ביותר, ארצות הברית. לפי התגובה הנסערת, ניתן היה לחשוב שהאמריקאים עצמם הצביעו נגד ישראל. כידוע זה לא מה שקרה. אמריקה בסך הכל נמנעה מלנצל את זכותה להטיל וטו על ההחלטה, אלא שההימנעות הזו גופה נחשבה בעיני הישראלים (וגם בעיני הקונגרס האמריקני) לבגידה, ובצדק.

מהסיפור הזה אפשר ללמוד לא רק שיעור ביחסים בינלאומיים, אלא גם משהו הרבה יותר חשוב: ידידים אמיתיים לא נמנעים ולא יושבים על הגדר. מידידים נאמנים אנו מצפים להגן בפועל או לפחות להשמיע את קולם כשיריבים מנסים לפגוע.

לנוכח התופעה המטרידה שפקדה את הקהילה האמורה, ואשר מדי פעם פורצת לפרהסיה החרדית, השתיקה התמוהה של בעלי השפעה בציבור החרדי קשה שבעתיים. קשר השתיקה הזה גורם לכך שתופעה הזויה ומסוכנת ממשיכה להתקיים באופן כמעט חסר תקדים בהיסטוריה של עם ישראל, והוא עלול לגרום לכך שתוך פחות משנה הסכנה גם תגדל חלילה.

מי שרואה עצמו ידיד נאמן לה', לתורה, ליהדות ולכלל ישראל, אינו אמור לעמוד מן הצד לנוכח המתרחש, מתוך הרגשה שהדברים לא נוגעים לו אישית. הם כן. ה' הוא אביך, התורה היא שלך והיהודים הם אחיך. וכאמור, הבעיה נוגעת לאנשים לא מעטים הרבה יותר מכפי שנדמה להם.

•

לא מכבר נחקר ראש הממשלה נתניהו פעמיים בחשד לשוחד וטובות הנאה. ככל הנראה אין ממש בדברים, אבל חקירות שווא הן חלק מהמחיר שמשלמים על התענוג שבלהיות ראש ממשלה. במקביל, ובלי שום קשר כמובן, נחקר בשבועות האחרונים גם ח"כ ערבי בחשד לפגיעה חמורה בבטחון המדינה, והפעם הראיות הרבה יותר מבוססות.

עכשיו תארו לכם עולם דמיוני שבו ראש הממשלה נחשד בעבירות מהסוג של באסל גאטס או גרוע מכך. ולא רק נחשד, אלא גם מודה ומורשע. ותארו לכם שבמקביל היו צצות

לאורך תקופה ארוכה שמועות קשות על פגיעה באזרחים, זיופים, מסירת סודות מדינה לאויב ועוד ועוד. וכששואלים את מקורבי ראש הממשלה על הדברים, התגובות מתחלקות לשני סוגים עיקריים: חלק מהמקורבים מתעלמים מהעדויות, השמועות, ההרשעה ואפילו ההודאה המפורשת ופשוט אומרים "האם יעלה על הדעת שראש הממשלה יעשה דברים כאלה? הכל עלילות". המקורבים האחרים מגיבים באופן אחר: הוא ראש הממשלה, הם אומרים בפשטות, הוא מבין דברים שאנחנו לא מבינים. הוא בטח יודע מה הוא עושה.

אבל זה עוד לא הכל. זמן מה אחרי ההרשעה המהדהדת מתקיימת כרגיל ישיבת הקבינט הבטחוני. כיוון שראש הממשלה שהורשע בבגידה נמצא בכלא, אין מי שינהל את הישיבה. אבל חברי הקבינט לא מודאגים. הם אוהבים את ראש הממשלה שלהם ולא יותרו עליו. בשביל זה יש טכנולוגיה. לראש הממשלה נשאר בכיס אחד מהטלפונים שהבריה לכלא והוא מחייג בנחת לקבינט ומנהל את הישיבה בשיחה טלפונית מתאו בכלא. אה! איזו הנהגה. איזו התמסרות. איזו נאמנות. לאיש כזה אתם קוראים בוגד?

אבל כנראה שלא לכולם זה נראה הגיוני. מישהו מתפרץ לישיבת הקבינט. רבותיי, הוא צועק, איך אתם נותנים לאיש הזה לנהל את הישיבה? הרי הוא בוגד!

אתה לא מתבייש, הם צועקים בחזרה וחלקם מתחילים להרביץ לו, אתה מורד בראש הממשלה! זו רדיפה! הוא ראש הממשלה, הוא יותר גדול מכולנו! וחוך מזה, איפה הרחמנות? אתה לא דואג לשמונה מיליון אזרחים שצריכים מנהיג? אתה לא מעריך את כשרון הדיבור שלו? אתה לא רואה שהאיש פשוט קוסם? הנה תשמע סיפורים מדהימים.

יפה מאד שהוא קוסם, משיב האיש, אבל התנאי הראשון למי שרוצה להיות ראש ממשלה, בכל מדינה שהיא, הוא קודם כל לא להחריב את המדינה עצמה. לשמור על האזרחים, לא לפגוע בהם. לשמור על החוק, לא לצפצף עליו.

•

עד כאן המשל. עכשיו הנמשל. בתחילת השבוע התקיים בירושלים כינוס חביב של יהודים יקרים שישבו בסעודת הילולה של אחד מגדולי הצדיקים, סעדו את ליבם ועסקו בדברי תורה. בשולחן הכבוד ישבו רבנים ואישי ציבור. בהמשך עמד שם עורך דין מסוים וסיפר גדולות ונפלאות על אדם שקודם לכן השמיע בטלפון דברים לאזני כל הנאספים.

הכל היה יכול להיות יפה מאד ואפילו רצוי, אלמלא העובדה שהכינוס הזה גם הביע מסר בעייתי מאד: שאדם גרוע ביותר, שחטא והחטיא רבים, יכול להמשיך להנהיג קהילה גדולה כאילו הכל כרגיל. לחילופין - בהנחה שכל משתתפי הכינוס מתעקשים לכפור בכל העדויות והשמועות - המסר שנבע ממנו בעייתי לא פחות: שההלכה (שקובעת מתי צריך להאמין לשמועות ומתי לא) לא משחקת שום תפקיד, שההיגיון הבריא מיותר לחלוטין, ושאפשר להרשות למנהיג רע להמשיך לעשות ככל העולה על רוחו בנימוק המפוקפק שהדברים "לא התבררו".

ייתכן שיש אנשים שזה לא נראה חמור כל כך שכמה מאות יהודים סבורים בטעות שאדם מסוים הוא צדיק בזמן שהוא לא. ייתכן גם שזה לא נראה להם חמור כל כך שדור חדש של ילדים יהודים גדל על שיבוש חמור בעיקרי הדת, או על עיוות בלתי נסבל של המציאות ושל השכל הישר.

ברוך השם שליהודים רבים אחרים זה כן נראה חמור ואפילו מאד. היהודים הללו מקיימים את חובתם האנושית, ההלכתית והמוסרית למחות כראוי וצריך להכיר להם טובה על כך. אגב, את עורך הדין, מן הסתם יהודי תמים וחם, קשה להאשים. הרקע התורני שלו דל. הוא משוכנע שמופת גלוי הוא עדות ברורה לצדקת המבצע, ושגאונות תורנית היא הוכחה חותכת לשלמות בשאר התחומים. אבל בתורה שקיבלנו מהר סיני כתובים דברים אחרים. היא מגדירה אדם כנביא שקר אפילו אם הוא מבצע מופתים מרשימים. היא מצווה להעניש עוברי עבירות אפילו אם הם תלמידי חכמים מופלגים.

היהדות שעם ישראל הכיר במשך שלושת אלפי שנים, מאז מתן תורה, היא יהדות שבה התורה לא מוחלפת. יהדות שבה גדלותו של אדם נמדדת לפי מידת שמירת התורה שלו, ולא לפי קריטריונים 'רוחניים' כאלה אחרים ואפילו לא מופתים או 'רוח הקודש'. חרטומי מצריים עשו מופתים לא רעים. בלעם היה יודע דעת עליון. נביאי הבעל התפללו ימים שלמים ברציפות. כל זה לא יכול להיחשב תחליף למדד היחיד שקובע באמת: שמירת התורה כהלכתה.